

JYX

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Matthies, Aila-Leena

Title: Kohti kestäväää taloutta : ekososiaalinen näkökulma taloussosiaalityöhön

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Jyväskylän yliopisto, 2019

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Matthies, A.-L. (2019). Kohti kestäväää taloutta : ekososiaalinen näkökulma taloussosiaalityöhön. In M. Zechner, S. Karjalainen, & K. Viitasalo (Eds.), *Avauksia taloussosiaalityöstä* (pp. 33-40). Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7780-1>

KOHTI KESTÄVÄÄ TALOUTTA – EKOSOSIAALINEN NÄKÖKULMA TALOUSSOSIAALITYÖHÖN

Aila-Leena Matthies

Johdanto

Jos ilmastonmuutosta halutaan jarruttaa, suomalaisten on vähennettävä radikaalisti asunon, liikkumisen ja kulutuksen aiheuttamaa ympäristökuormaa (Sitra 2019). Elävätkö köyhät ehkä ympäristöystävällisemmin kuin paljon kuluttavat hyväosaiset? Kestävän kehityksen yhteys taloussosiaalityöhön ei ole näin yksinkertainen. Köyhyys pakottaa myös epäekologisiin ratkaisuihin.

Tässä luvussa pohdin, miten taloussosiaalityö aivan erityisesti kytkee *ekososiaalista lähestymistapaa* eli ympäristökysymysten näkökulmaa sosiaalityöhön. Sosiaalityön ekososiaalinen ajattelutapa tarkastelee ihmistä kokonaisvaltaisesti elinympäristössään ja osana sitä. Siinä ympäristöongelmat nähdään myös sosiaalisina ongelmina, kuten eriarvoisuuden lisääntymisenä. (Matthies, Närhi & Ward 2001; Närhi 2004; Matthies & Närhi 2017.) Suomi on sitoutunut yhdessä Yhdistyneiden kansakuntien muiden jäsenmaiden kanssa toimintaohjelmaan köyhyyspoistamiseksi ja luonnonympäristön varjeluksi jälkipolville (Kestävän kehityksen toimikunta 2019). On todennäköistä, että näitä tavoitteita ei voida saavuttaa muuttamatta vallitsevaa taloudellista ajattelumallia olennaisesti. Sosiaalityö on puolestaan sitoutunut kansainvälisten järjestöjensä kautta toimimaan sosiaalisen ja taloudellisen oikeudenmukaisuuden sekä ympäristön kestävyyspuolesta (International Association of Schools of Social Work, International Federation of Social Workers & International Council of Social Welfare 2012). Nämäkin edellyttävät talouden irtaantumista talouskasvusta, joka perustuu luonnonvarojen kestäättömään käyttöön. Taloussosiaalityön tehtäväkenttänä on heikoimmassa asemassa olevien ihmisten toimeentulo ja toimintamahdollisuudet. Siten taloussosiaalityö on keskellä kysymystä ekologisesta kestävästä taloudenpidosta yhteiskunnassa.

Tarkastelen aluksi *ympäristöoikeudenmukaisuutta* taloussosiaalityön kysymyksenä. Ympäristöoikeudenmukaisuus tarkoittaa tavoitetta, että ympäristöön liittyvät hyödyt ja haitat jakautuvat eri väestöryhmille oikeudenmukaisesti (Kortetmäki 2016). Toisin sanoen myös sosiaalityön asiakkailta on oltava oikeus ja mahdollisuus ekologisempaan elämäntapaan. Vastaavasti paremmassa asemassa olevien on vähennettävä kulutustaan ja muutettava elämäntapojaan, sillä he myös kuormittavat ympäristöä globaalisti kaikkein eniten. Näenkin ympäristöoikeudenmukaisuuden tärkeänä taloussosiaalityön rakenteellisenä haasteena. Toiseksi jäsenän sellaisia talouden muotoja, jotka ovat palkkatyön ja ra-

hatalouden ulkopuolella. Lopuksi palaan pohtimaan, voivatko ne vähentää eriarvoisuutta ja säästää ympäristöä.

Ympäristöoikeudenmukaisuus ja taloussosiaalityö

Chicagolainen sosiaalityön apulaisprofessori Amy Krings (ks. Krings & Schusler 2019) puhui ympäristöoikeudenmukaisuudesta sosiaalityön tutkimuksen päivillä Rovaniemellä keväällä 2019. Hän totesi, että ekologisuuden vaatimus myötäilee länsimaissa useammin hyvinvoivan ja koulutetun keskiluokan kuin köyhien ihmisten ajattelua. Ympäristöä varjelemaan pyrkivä politiikka voi jopa vahvistaa yhteiskunnallista eriarvoisuutta, ellei siihen kytketä mukaan ympäristöoikeudenmukaisuutta. Ympäristöoikeudenmukaisuus korostaa myös, että erityisesti heikoimmassa asemassa olevilla pitää olla oikeus osallistua päätöksentekoon heidän elinympäristöään koskevissa asioissa. Suomessakin on vaadittu, että ympäristöoikeudenmukaisuus on kytkettävä mukaan kaikkeen politiikkaan, joka liittyy ekologisempaan elämäntapaan, maankäyttöön tai tuotantoon (Pelkonen 2013).

Ympäristöoikeudenmukaisuus on sosiaalityölle kiperä ja monisyinen eettinen kysymys. Se kuitenkin sellaisenaan velvoittaa ja oikeuttaa sosiaalityötä osallistumaan ympäristökeskusteluun. Onhan sosiaalityölle annettu vastuu varmistaa heikoimmassa asemassa olevien oikeuksien toteutumista ja hyvinvointia. Krings on soveltanut ympäristöoikeudenmukaisuutta mm. maankäytön ja kaupunkiympäristön tapausesimerkkeihin. Niissä on huomattu, että rajoittamalla autoliikennettä sekä lisäämällä viheralueita ja pyöräteitä saatetaan aiheuttaa asuntojen hintojen nousua, sillä lisääntynyt viihtyvyys vetää parempiosaisia muuttamaan alueelle. Silloin köyhemmät asukkaat ovat joutuneet muuttamaan toisille asuinalueille (Krings & Schusler 2019).

Myös Suomessa asuinalueiden laadullinen eriytyminen heijastaa nopeasti kasvavaa eriarvoistumista. Asumisen hinnanmuodostuksen heittelyt murtavat taloudellista pohjaa perheiden pärjäämiseltä. Kohtuuhintaiset vuokratilat sijoittuvat ekologisesti epäedullisemmille alueille, kuten moottoriteiden varsille tai teollisuuden ja kauppakeskusten liepeille. Pääsy luontoon ja ulkoilureiteille on kuitenkin kaikenikäisillä ihmisillä Suomessa yksi keskeisin asumisviihtyvyyden tekijä. Siten taloussosiaalityössä kohdattavat asumisen kysymykset ovat olennaisesti myös ympäristöoikeudenmukaisuuden kysymyksiä.

Sosiaalityön tulisi voida puuttua räikeisiin asuntopoliittisiin eriarvoisuuksiin. Maan sisäinen muuttoliike tuo oman eriarvoistavan lisänsä asumisen kysymyksiin. Perheet joutuvat ottamaan isoja taloudellisia riskejä, kun asuntojen hinnat laskevat ruuhka-Suomen ulkopuolella mutta työn vuoksi on muutettava kasvukeskuksiin. Mitä tiukempi tilanne on asuntomarkkinoilla, sitä vähemmän muuttaja voi esittää vaatimuksia asumisen ja ympäristön ekologiselle laadulle, mikä lisää eriarvoisuutta. Myös rakentamisen huono laatu ja sisäilmaongelmat ovat ympäristötekijöitä, jota kriisiyttävät kotitalouksia paitsi terveydellisesti myös taloudellisesti (Mäki & Ryyänen 2016).

Suomalaisen yhteiskunnan sosioekonominen ja poliittinen jakautuminen heijastaa ympäristöoikeudenmukaisuuden ja toimeentulon ristiriitoja. Ympäristölle haitallista tuotantoa investoidaan yleensä hanakammin sinne, missä ihmisillä on vähiten vaihtoehtoja toimeentulolle (Ranta-Tyrkkö 2018). Siksi esimerkiksi kaivostoiminnan sijoittuminen paikkakunnalle voi olla taloussosiaalityön kannalta arveluttavaa. Toimeentuloa kaivoksesta riittää yleensä vain muutamaksi vuosikymmeneksi, mutta ympäristö- ja terveyshaitat voivat haitata paikkakuntien elinkelpoisuutta yli sukupolvien. Tuotannon taloudelliset voitot eivät jää paikalliseen talouteen, eikä ihmisillä ole mahdollisuutta osallistua ympäristöään koskevaan päätöksentekoon (Ranta-Tyrkkö 2018). Ympäristöoikeudenmu-

kaisuus ei siis toteudu, eikä myöskään toimeentuloon synny kestävä ratkaisua. Ympäristöoikeudenmukaisuus voikin olla taloussosiaalityölle ja myös rakenteelliselle sosiaalityölle tärkeä arviointiväline. Sen avulla voi tunnistaa, miten toimeentulon hyödyt ja haitat jakaantuvat pitkällä aikavälillä. Sosiaalityö voi olla tärkeä toimija myös ympäristökongflikteissa paikallisyhteisöissä, jos se pystyy katsomaan tilanteita yksilön ja yhteisön ruohonjuuritasolta sekä näkemään niiden laajemmat ekososiaaliset ja taloudelliset yhteydet ja oikeudenmukaisuuden. Taloussosiaalityöllä halutaan varmistaa ihmisten taloudellista toimintakykyä ja toimeentuloa, mutta sitä ei pitäisi tehdä mihin ekologiseen hintaan hyvänsä.

Ekologiset valinnat ja taloussosiaalityö

Ympäristöoikeudenmukaisuus nousee esiin myös mahdollisuuksissa ekologisiin valintoihin. Niistä on tullut tärkeä valistuneen kansalaisen normi ja markkinoinnin väline. Pienellä lisähinnalla kuluttaja voi helpottaa ilmastoahdistustaan sekä hankkia laadukkaampia ja ekologisempia tuotteita ja palveluja. Yksilön ekologiset ratkaisut väistyvät taka-alalle, jos raha riittää hädän tuskin perustarpeisiin ja huoli varojen riittämättömyydestä rajoittaa taloudellista toimintakykyä. Vaikka haluaisikin esimerkiksi ostaa perheelleen terveellistä luomuruokaa tai asua luonnonläheisesti, eivät taloudelliset eivätkä muutkaan voimavarat välttämättä riitä siihen.

Taloudellinen toimintakykyisyys merkitsee sitä, että on valinnan mahdollisuuksia (Viitasalo 2018). Siksi ekologisten kuluttajavalintojen ja pakotetun niukkuuden näkökulmaa ei voi rinnastaa. Silti monet pienituloiset ihmiset ovat kehittäneet selviytymiskeinoja, jotka perustuvat vähäiseen kulutukseen ja omatoimisuuteen. Yksilö voi valita punaisen hintalapun elintarvikkeen siksi, että raha ei riitä muuhun, tai siksi, että haluaa vapaaehtoisesti vähentää ruuan heittämistä hukkaan. Taloudellinen pakko säästämiseen ja valittu ympäristötietoisuus voivat tuoda yhteen ihmisiä hyvin eri taustoista. Kohtaaminen tapahtuu sellaisten megatrendien äärellä kuin Facebookin kierrätyssivut, kirpputoritalous, tuunaus, käsityöt tai ruuan kasvattaminen ja valmistaminen. Ne voivat olla myös voimaannuttavia luovuuden, oivallusten ja yhteisöllisyyden lähteitä. Maapallon kannalta liepee yhdentekevää, kummasta syystä yksilö toimii ekologisesti; pääasia on, että resursseja jää jälkipolville. Ympäristöoikeudenmukaisuuden näkökulmasta on kuitenkin epäeettistä romantisoida köyhyydestä nousevaa kekseliäisyyttä ja luovaa kituuttamista ihmisen elämäntilanteina. Ei voi edellyttää niukkaa ekologista elämäntapaa toisilta, jos ei itse ole valmis vastaavaan. Useimmiten köyhyys ohjaa hankkimaan halvempia ja heikompileattuisia tuotteita ja palveluja. Silloin päädytään ostamaan pieniä pakkauksia, jotka lisäävät pakkausjätettä ja tulevat lopulta kalliimmaksi.

Taloussosiaalityön rakenteellisena tehtävänä on varmistaa, että kaikilla halukkailla on tasavertaiset mahdollisuudet ekologisesti kestäväan taloudelliseen toimintakykyyn ja sitä kautta kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Taloussosiaalityötä voikin kehittää myös rakenteellisena sosiaalityönä paikallisyhteisöissä. Sosiaalityön ja settlementityön amerikkalainen pioneeri Jane Addams toimi aikoinaan siten, että taloussosiaalityö oli mukana järjestämässä terveellisen ja ekologisemman ruuan hankintaa edullisemmin suoraan tuottajilta niin, että se oli myös taloudellisesti heikommassa asemassa olevien saatavilla. Asuntopolitiikassa on pidettävä huolta ympäristöoikeudenmukaisuudesta ja osallisuudesta. Elinympäristön tulisi mahdollistaa muutakin kuin työssäkäyntiä, kulutusta ja nukkumista. Kirpputoreille tarvitaan hyvät joukkoliikenteen liikenneyhteydet. Kierrätykseen ja tuunaukseen tarvitaan yhteisiä välineitä, tiloja ja tiedonvälitystä. Ruuan omatoimiseen

kasvattamiseen tarvitaan maata, työkaluja, osaamista ja neuvontaa tai hankintaosuuskuntia ja verkostoitumista tuottajien kanssa. Leipäjonojen ja EU-ruokakassien vaihtoehtona tarvitaan mahdollisuuksia yhteiseen kokkaamiseen ja kohtaamisiin. Näissä tehtävissä ihmisten monenlaiset toimintakyvyt voivat päästä oikeuksiinsa. Kaikkeen tähän tarvitaan myös aikaa, joka jakautuu tällä hetkellä yhteiskunnassa hyvin eriarvoisesti.

Taloussosiaalityön on vaikea ohjata asiakkaita elämäntapojen muuttamiseen ekologisemmiksi, jos parempiosaiset samaan aikaan vain lisäävät ympäristön tuhoamista. Toisaalta ekologisuus voi yhdistää yli luokkarajojen. Moni työelämässä uupuva haaveilee leppoisammasta ja ekologisemmasta elämästä. Tästä tullaankin kysymykseen taloudesta ja taloudenpidosta sekä myös toimeentuloturvasta.

Ekologista elämäntapaa voi verrata taloussosiaalityön termein metatason taloudellisuuteen, kokonaisvaltaiseen talouden hoitamiseen, ”huushollaukseen” sanan alkuperäisen tarkoituksen mukaan. Jos vältetään uusien tarpeettomien tuotteiden hankintaa ja hiilijalanjälki on olematon, ollaan lähempänä ekologisten ”varojen mukaan” elämistä. Vastaavasti talouskasvun ja kulutuksen jatkuvassa lisäämisessä on kyse holtittomasta yhteiskunnallisesta ”vipinottamisesta ja ylivelkaantumisesta”. Ekologinen velkataakka jää tuleville sukupolville, ja heillä tuskin on mahdollisuutta neuvotella ”velkajärjestelyjä” luonnon kanssa.

Ekososiaalista taloutta palkkatyön ja markkinatalouden reunoilla

YK:n sosiaalisen kestävyuden tutkimusjärjestö UNRISD (2016) on vaatinut ekososiaalista muutosta tavassa ymmärtää talouden asema, jotta käänös kestäväan kehitykseen on mahdollista. Vallitseva markkinaliberaali ajattelu kyllä näkee ihmisten ja luonnonvarojen arvon mutta ainoastaan välineenä talouskasvulle. Ekososiaalinen lähestymistapa sen sijaan pitää sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja ympäristön varjelemista itsearvoisina päämäärinä. Talouden tehtävä on palvella niitä (ks. myös Raworth 2017).

Hyvinvointivaltiollinen järjestelmämme on kehittynyt kytkettynä palkkatyön ja markkinatalouden kokonaisuuteen. Siinä sosiaalityön tehtävänä on ollut varmistaa työssäkäyntiä ja motivaatiota palkkatyöhön. Sitä kautta yksilö pääsee osallistumaan kulutusmarkkinoille ja vastaavasti kansantalous saa edellytyksiä rahoittaa esimerkiksi sosiaalityötä. Onhan ajateltu, että yhdessä tuotettua varallisuutta jaetaan kaikille tarpeen mukaan sosiaaliturvana ja julkisina palveluina. Kuitenkin jo muutaman vuosikymmenen ajan on ollut nähtävissä, että huolimatta talouskasvusta sen voittoja ei olekaan enää saatu hyvinvointivaltion jaettavaksi. Varallisuuden keskittyminen yhä harvempien käsiin on nopeutunut hurjalla tahdilla. Tällä hetkellä arvioidaan, että kaikkein rikkain prosentti maailman väestöstä omistaa jo lähes puolet kaikesta varallisuudesta (Inequality 2019). Samaan aikaan äärimmäisessä köyhyudessa elävien osuus on lisääntynyt eikä palkkatyö tarjoa enää varmuutta riittävästä toimeentulosta.

Suomessa taloudellinen eriarvoistuminen on ollut vähäistä, mutta se on lähtenyt noin 10 vuotta sitten Euroopan nopeimpaan kasvuun. Varsinkin pätkätyöt, vuokratyöt ja epäsäännölliset työt murtavat nuorten luottamusta työhön perustuvaan tulevaisuuteen. Koulutukseen ei takaa vakituista työsuhdetta. Silloin ei ole enää oikein uskottavaa, että kasvun ja kulutuksen lisääminen koituu kaikkien hyväksi. Monen mielestä talouden piittaamattomuus ympäristön rajoista on uhkaavaa. Jotkut nuoret kieltäytyvät tästä syystä jopa osallistumasta palkkatyöhön. He etsivät toisenlaisia toimeentulon ja selviytymisen muotoja. Mitä taloussosiaalityö voi tarjota heille – millaisiin vaihtoehtoihin taloudellisen toimeliaisuuden malleihin taloussosiaalityö voi olla kannustamassa?

Eri puolilla maailmaa on jo jonkin aikaa käsitteellistetty talouden käytäntöjä, jotka ovat etäämmällä markkinatalouden ja palkkatyön valtavirrasta (Hirvilammi ym. 2016). Gibson-Graham, Cameron ja Healy (2013) puhuvat ”talouden ottamisesta takaisin” ihmisten haltuun. Kyse ei ole mistään uudenlaisen talouden ohjelmasta, joka tehtäisiin jollakin poliittisella päätöksellä. Käytäntöjen tarkoitus ei välttämättä ole olla markkinatalouden ja työn korvaajana tai vaihtoehtona. Sen sijaan halutaan osoittaa, että rahatalouden ulkopuolella on monenlaista merkityksellistä elämää ja toimintaa. Rahatalous ja palkkatyö edustavat vain yhtä, melko rajallista talouskäsitystä. Ne ovat ainoastaan saaneet liian suuren itseisarvon ja peittäneet varjoonsa muut talouden muodot.

Esimerkiksi kiertotalouden, jakamistalouden, vaihtotalouden, yhteisötalouden, paikallistalouden tai hoivatalouden erilaiset ilmentymät (Gibson-Graham ym. 2013) voivat tulla lähelle myös toimeentulokysymysten kanssa kamppailevien ihmisten arkea. Varsinkin Pohjoismaissa on paljon yleishyödyllisiä, ilmaisia tai puoli-ilmaisia hyödykkeitä koulutuksesta, internetistä ja harrastustoiminnasta kirjastoihin, joita ilman eriarvoisuus olisi vielä syvempää. Tee-se-itse- eli do-it-yourself (DYI) -kulttuuri, käsityöt ja kaikenlainen omatoimisuus ovat nousussa kansainvälisesti myös internetin kautta jaettavien verkostojen, ideoiden ja ohjeiden kannattelemana. Suomessa marjastamisella, kalastamisella ja metsästämisellä sekä omatoimiviljelyllä ja säilömisellä on paikkansa monen talouden kohentajana ja hyvinvoinnin lähteenä. Ympäristötutkijat kehottivat äskettäin eräässä seminaarissa sosiaalityötä edistämään sitä, että työttömät voisivat kalastaa paikallisista vesistä. Tämä olisi vesien suojelulle erittäin tarpeellista. Samalla tulisi vähentää esimerkiksi lohen kasvatusta ja turskan valtamerikalastusta, jotka ovat käymässä ekologisesti kestävämmiksi.

Melkein kaikista Suomen kunnista löytyy aikuissosiaalityölle tuttu kolmannen sektorin työpaja, työkeskus tai nuorisoverstas. Ne tarjoavat kierrätykseen, uusiotuotantoon ja palveluihin perustuvaa työvalmennusta ja työpaikkoja hyvin tuloksin (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2019). Monet niistä ovat jo vuosikymmenien ajan vastanneet työmarkkinatehtävien lisäksi paikkakunnan kierrätys- ja lajittelutoiminnasta sekä kehittäneet luovia tapoja ottaa käytettyä materiaalia uudelleen käyttöön. Työpajat ovat omanlaisiaan kiertotalouden menestystarinoita, jotka olemme Suomen Akatemian rahoittamassa ECOSOS-tutkimuksessa nimenneet ekososiaalisiksi innovaatioiksi (Stamm ym. 2017; Matthies ym. 2019).

Ihmissuhteet ja yhteisöt itsessään sisältävät monenlaisia rahatalouden ulkopuolisia asioita, joiden arvoa ei voida edes rahassa mitata. Eikä niitä voi myöskään korvata millään materiaalilla. Gibson-Graham ym. (2013) nostavat esiin yllättäviäkin asioita aina rakkaudesta, vanhemmuudesta, lapsen syntymisestä, imettamisestä ja ystävyydestä keskinäiseen huolenpitoon, naapuriapuun, lahjoihin, kyläilyyn, perimätietoon, auttamiseen ja luottamukseen unohtamatta koko yhteisöllisen kansalaistoiminnan ja spontaanin osallistumisen kenttää. Siihen kuuluvat talkootyö, hyväntekeväisyys, vertaistuki, yhdistystoiminta, musiikki, taide, kännykkäkuvaus, retkeily ja tapahtumat mutta myös osuuskunnat, joukkorahoitukset, paikallisvaluutat, aikapankit ja hyödykkeiden yhteisöllinen omistaminen.

Riippumatta ihmisen sosioekonomisesta asemasta nämä vaihtoehtoisen talouden muodot saattavat luoda perustaa ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille jopa merkittävämmän kuin työ ja kulutus. Niiden kautta ihminen on olemassa ja toteuttaa itseään (Helne & Hirvilammi 2017). Useimmiten ne kuitenkin edellyttävät ainakin jonkinasteista taloudellista toimintakykyä, mahdollisuutta osallistua vastavuoroisuuteen ja pääsyä osalliseksi yhteisöistä. Niiden toteuttamisessa tarvitaan toista ihmistä ja kokemusta siitä, että luottamus ja yhteisvastuullisuus kannattavat. Sosiaalisia kolhuja kokeneen on vaikeampi heittäytyä yhteisöllisyyteen, eivätkä kyynisyys ja katkeruus auta asiaa. Siten yksinäi-

syys voi syventää köyhyyttä ja köyhyyden kokemusta enemmän kuin pelkkä rahapula. Taloussosiaalityön tehtävänä on mahdollistaa myös tätä puolta ihmisten taloudellisessa toimintakyvyssä. Tarvitaan myös vahvoja ja herkkätuntoisia välineitä yhteisöllisen työn, ryhmätyön, etsivän työn ja verkostoitumisen suuntaan.

Avoimia kysymyksiä ja johtopäätöksiä

Puhe vaihtoehtoisen talouden muodoista taloussosiaalityön yhteydessä voidaan helposti ymmärtää väärin. Ei kai ole ajatuksena, että työmarkkinoiden ulkopuolella oleville pitäisi riittää ekologinen, yhteisöllinen puuhastelu, jotta köyhyyttä voi sietää paremmin ja jotta hyväosaiset voivat jatkaa maapallon tuhoamista entiseen malliin? Jätetäänkö näillä toimintamalleilla eriarvoistavat taloudelliset rakenteet haastamatta? Onko siis oikein kannustaa sosiaalietuuksien varassa eläviä ihmisiä omatoimisiin ympäristötekoihin, kuten marjastamiseen tai parvekeviljelyyn, toimeentulon ja elämänlaadun kohentamiseksi?

Monet kuvatuista toisenlaisen talouden muodoista ovat paluuta jokaisen ihmisen perustarpeiden, kuten asumisen, ruuan, sosiaalisen kanssakäymisen ja virkistyksen, äärelle. Siten ne eivät koske vain heikommassa asemassa olevia ihmisiä. Jo nyt monet ihmiset vähentävät työaikaansa väliaikaisesti hoitaakseen läheisiään, opiskellakseen tai omistautuakseen jollekin kiinnostavalle itsensä toteuttamisen projektille. Monessa maassa hiotaan kriteerejä sille, millainen taloudellinen aktiivisuus ja yhteisöllinen panostus antaisi oikeuden viimesijaiseen toimeentuloon. Toiminta vaihtoehtoisissa talouden muodoissa ei riitä toimeentulon ja sosiaalisen turvallisuuden perustaksi koko elämänkaarta ajatellen. Asiaan perehtyneet tutkijat näkevätkin välttämättömäksi vähentää kaikkien palkkatyöhön käyttämää aikaa ja jakaa sitä tasaisemmin kaikille. Esimerkiksi lontoolaisen New Economic Foundation -ajatushautomon tutkijat (New Economic Foundation 2010; Sterling & Arnold 2019) ovat arvioineet, millaisia käänteentekeviä sosiaalisia, terveydellisiä ja ekologisia vaikutuksia syntyisi, jos kaikki ihmiset siirtyisivät 21-tuntiseen tai nelipäiväiseen työviikkoon. Lyhennetty työaika vapauttaisi työ- ja kulutuskeskeisestä elämästä. Tämä johtaisi kulutuksen vähenemiseen. Muutoksella olisi positiivinen vaikutus terveydelle ja terveystuloille, kuten monet lyhennettyä työaikaa tai sapattivapaita käyttäneet ovat kokeneet. Ennen kaikkea kulutuksen vähentämisellä ja itse tekemisen lisäämisellä olisi ratkaiseva vaikutus ilmastolle ja luonnonvarojen käytölle.

Ekososiaalinen näkökulma voi antaa taloussosiaalityölle laajemman ymmärryksen taloudesta ja taloudellisesta toimintakykyisyydestä. Ekososiaalinen ajattelu auttaa taloussosiaalityötä hahmottamaan ihmisen hyvinvointia ja toimintakykyä kokonaisvaltaisesti. Voidaan pyrkiä myös rakenteellisesti luomaan tilaa ja arvostusta talouden monenlaisille muodoille ihmisten elämässä. Vastaavasti on vähennettävä palkkatyön, rahatalouden ja kuluttamisen yliarvostusta. On myös ympäristöoikeudenmukaisuuden näkökulmasta oikein tukea asiakkaita tilan ottamisessa ympäristöä säästäville ratkaisuille, sellaisille, joita kaikkien on lisättävä nopeassa tahdissa. Ehkä vielä tärkeämpää taloussosiaalityölle on tuoda ruohonjuuritasolta tietoa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon siitä, mitä luontoa tuhoava ja sosiaalisesti eriarvoistava talouskasvun malli aiheuttaa heikoimmassa asemassa oleville. Tarvitaan myös konkreettista tietoa siitä, mitä vaihtoehtoja sille on jo löytynyt.

Kirjallisuus

- Gibson-Graham, J. K., Cameron, J. & Healy, S. 2013. Take back the economy: an ethical guide for transforming our communities. Minneapolis/London: University of Minnesota press.
- Helne, T. & Hirvilammi, T. 2017. The Relational Conception of Wellbeing as a Catalyst for the Ecosocial Transition. Teoksessa A.-L. Matthies & K. Närhi (toim.) The Ecosocial Transition of Societies: The Contribution of Social Work and Social Policy. Routledge, 36-53.
- Hirvilammi, T., Matthies, A.-L., Närhi, K. & Stamm, I. 2016. Kestävää siirtymää edistäviä työn ja toimeentulon muotoja: analyysi kirjallisuudesta. Janus 24 (4), 301–319. Saatavana: <https://journal.fi/janus/article/view/60251/21144?acceptCookies=1>
- Inequality. 2019. Global inequality: facts. Saatavana: <https://inequality.org/facts/global-inequality/#global-wealth-inequality>
- International Association of Schools of Social Work, International Federation of Social Workers & International Council of Social Welfare. 2012. The global agenda for social work and social development: commitment to action. Saatavana: <https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/ifsw-cdn/assets/globalagenda2012.pdf>
- Kestävän kehityksen toimikunta. 2019. Kestävän kehityksen toimintaohjelma: Agenda2030. Ulkoministeriö. Saatavana: <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>
- Kortetmäki, T. 2016. Reframing climate justice: a three-dimensional view on just climate negotiations. Ethics, policy and environment 19 (3), 320–334. DOI:10.1080/21550085.2016.1226238.
- Krings, A. & Schlusler, T. 10.5.2019. Promoting sustainable development: community contestation over green gentrification. Rovaniemi. Sosiaalityön tutkimuksen päivät. Työryhmäesitys.
- Matthies, A.-L. & Närhi, K. (toim.) 2017. The ecosocial transition of societies: the contribution of social work and social policy. Oxford: Routledge.
- Matthies, A.-L., Närhi, K. & Ward, D. (toim.) 2001. The eco-social approach to social work. Jyväskylä: Sphi.
- Matthies, A.-L., Stamm, I., Hirvilammi, T. & Närhi, K. 2019. Ecosocial innovations and their capacity to integrate ecological, economic and social sustainability transition. Sustainability 11, 1–16. DOI: 10.3390/su11072107.
- Mäki, S. & Rynänen, T. 2016. Köyhät, pakotetut, kyvyttömät ja toivottomat: sisäilmasta sairastuneiden kokemuksia taloudellisesta asemasta. Janus 24 (3), 211–229.
- New Economic Foundation (NEF). 2010. 21 hours: the case for a shorter working week. Publications. Saatavana: <https://neweconomics.org/2010/02/21-hours>
- Närhi, K. 2004. The eco-social approach in social work and the challenges to the expertise of social work. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 243. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Pelkonen, R. 3.10.2013. Ympäristöoikeudenmukaisuus: ympäristöasioihin liittyvät tasa-arvoisuus, yhtäläiset oikeudet ja oikeudenmukaisuus. Suomen ympäristökeskus. ENJUSTESS-sidosryhmäseminaari. Luento. Saatavana: <https://www.syke.fi/download/noname/%7B80421913-1D42-47C8-A0A7-823A81D239AE%7D/93543>
- Ranta-Tyrkkö, S. 2018. A social work perspective to the neoliberal mining boom in Finland and the possibility of an ecosocial response. Teoksessa: M. Kamali & J. H. Jönsson (toim.) Neoliberalism, nordic welfare states and social work: current and future challenges. London: Routledge.

- Raworth, K. 2017. Doughnut economics: seven ways to think like a 21st-century economist. London: Random house.
- Sitra. 2019. Energiankulutus, päästöt ja ilmastonmuutos. Saatavana: <https://www.sitra.fi/aiheet/ilmastonmuutos/#mista-on-kyse>
- Stamm, I., Hirvilampi, T., Matthies, A.-L. & Närhi, K. 2017. Ecosocial innovations as part of social and solidarity economy: local models for a sustainable development. RI-SUS: journal on innovation and sustainability 8 (4), 200–218. Saatavana: <https://doi.org/doi.org/10.24212/2179-3565.2017v8i4p200-218>
- Sterling, A. & Arnold, S. 2019. Tackling the productivity puzzle: a higher minimum wage and a 4-day week. New economic foundation articles. Saatavana: <https://neweconomics.org/2019/04/tackling-the-productivity-puzzle>
- UNRISD. 2016. Policy innovations for transformative change: UNRISD flagship report. Saatavana: [http://www.unrisd.org/80256B42004CCC77/\(httpInfoFiles\)/2D9B6E61A43A7E87C125804F003285F5/\\$file/Flagship2016_FullReport.pdf](http://www.unrisd.org/80256B42004CCC77/(httpInfoFiles)/2D9B6E61A43A7E87C125804F003285F5/$file/Flagship2016_FullReport.pdf)
- Valtakunnallinen työpajajyhdistys. 2019. Vaikuttavaa työpajatoimintaa. [Viitattu 18.5.2019]. Saatavana: <https://www.tpy.fi/tools/uusi-etusivu/>
- Viitasalo, K. 2018. Äitien pyrkimykset ja toimintamahdollisuuksien valikko: käsitteellinen tutkimus äitien taloudellisista toimintamahdollisuuksista. [Verkojulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Väitösk. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7340-7>